

PATERNITATEA CĂRȚII PLÂNGERI

Claudiu Dobra

1. Paternitatea cărții *Plângeri*

Începând cu începutul sec. al XIX-lea, teologii protestanți, în speță cei germani, folosind ca metode hermeneutice critica literară și critica istorică, au început a pune din ce în ce mai des semne de întrebare cu privire la paternitatea anumitor cărți canonice, paternitate susținută de către tradiția bisericească. Acesta este, de altfel, unul din motivele pentru care tot mai mulți teologi moderni (protestanți, evanghelici și catolici) nu mai atribuie anumite cărți canonice (e.g. *Epistola către Evrei*) sau, chiar, fragmente dintr-o scriptură¹ autorului susținut de tradiția creștină și/sau iudaică.

Uneori, argumentele scolasticilor moderni sunt chiar bine venite, ele fiind de factură literară, istorică și structurală, pe când argumentul forte al perspectivei tradiționale este timpul. Există, totuși, și bibliști moderni tradiționali, care au căutat, la rândul lor, să aducă argumente literare din interiorul cărții canonice pentru a susține perspectiva tradițională. Însă, trebuie să recunoaștem că nu putem acorda credit în toate cazurile nici perspectivei moderne, dar nici perspectivei tradiționale, deoarece fiecare poate fi la un moment dat tendențioasă sau predispusă la o soluție înainte de expunere. Pentru a vedea care dintre cele două poziții se apropie mai mult de adevăr va trebui să le analizăm și să le verificăm cu

¹ Cel mai concludent exemplu este Cartea Isaia, unde, dacă la un moment dat se vorbea, doar, despre Isaia și Deutero-Isaia (al doilea Isaia), mai nou se vorbește și despre un al treilea Isaia. Adică din ce în ce mai mulți teologi bibliști vestici încep să considere că *Isaia* a fost scrisă de doi sau, respectiv, trei autori.

foarte mare atenție, căutând, dacă se poate, să avem o cât mai mare detașare de fiecare opinie în parte.

În acest capitol ne propunem, mai întâi, să analizăm dacă perspectiva tradițională cu privire la autorul Cărții Plângeri este mai aproape de adevăr, față de perspectivele contemporane, iar în final vom încheia cu o părere personală cu privire la paternitatea acestei cărți canonice.

1.1. *Perspectiva tradițională*

Tradiția susține că autorul Cărții Plângeri este profetul Ieremia. Nu se cunoaște exact pe ce surse sau documente se fundamentează această ipoteză, însă Gottwald² presupune că tradiția susține această perspectivă pe traducerea din LXX a lui Plâng. 1:1, unde profetul Ieremia este menționat ca fiind autorul³ poeziei: „*Și a fost că după ce Israel a fost dus în robie și Ierusalimul a rămas pustiu, a șezut Ieremia jelind și a plâns această plângere asupra Ierusalimului*“⁴. Walter Harrelson presupune că tradiția se bazează

² Gottwald, “Lamentations” în Bucke, *op. cit.*, p.62.

³ Harrison face, indirect, distincție între sursa tradiției iudaice și sursa tradițiilor grecești și latinești (Walter Harrelson, *Interpreting the Old Testament*, Holt, Rinehart, and Winston, New York, 1964, p.197). Pe de altă parte, Dillard susține faptul că atât tradiția iudaică (Talmudul Babilonian, Targumul), cât și tradiția latină (Vulgata) urmează tradiția greacă. În favoarea acestei ipoteze el argumentează cu canonul septuagintic, unde *Plângeri* urmează imediat după *Ieremia* și înainte de *Ezechiel*, iar primul verset al cărții menționează explicit ca autor pe Ieremia. (Dillard, *op. cit.*, p.304) În ceea ce-l privește pe Hillers, el afirmă că există două surse tradiționale distincte: prima este cea reprezentată de MT, unde nu se menționează nici un autor al scrierii, iar cea de a doua este reprezentată de LXX, unde se menționează explicit paternitatea cărții. (Hillers, *op. cit.*, p. xx)

⁴ ****Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediția jubiliară a Sfântului Sinod*, Versiunea diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, p.1036. Constable scrie că și Vulgata conține acest verset, cu diferența că mai are adăugate cuvintele: „cu un duh îndurerat plângând-se și tânguindu-se“. (Constable, *op. cit.*, p.1)

pe legătura dintre profet și Iuda din timpul asediului și căderii cetății Ierusalim, precum și datorită faptului că Ieremia a plâns căderea orașului (e.g. Ier. 4-6; 9:1).⁵

O altă sursă comună pentru tradiție este 2Cr. 35:25⁶:

Ieremia l-a jelit pe Ioșia și, până în ziua de azi, cântăreții și cântărețele pomenesc de Ioșia în cântecele lor de jale. Ele au ajuns un obicei în Israel și s-au păstrat scrise în „Cartea Cântecelor de Jale“.

La prima vedere, acest verset pare a susține ipoteza tradițională. Menționarea profetului la începutul versetului în calitate de poet al unor poezii de jale și menționarea culegerii acestor poezii într-o carte a plângerilor (קִינָה - *kînâ*) ar putea lăsa impresia că autorul Cărții Plângeri este chiar Ieremia. Mai mult, folosirea titlului קִינָה, pentru această carte poetică în Talmud⁷ (Baba Batra 14b, 15a), și a corespondentului lui grecesc *qrhnoi* (*threnoi*) în LXX în loc de הַכִּיָּא, titlu folosit în textul masoretic, reiese clar încercarea rabinilor de a crea o legătură cât mai strânsă între textul cronicarului și cartea poetică, sau altfel spus, între Cartea profetului Ieremia și Cartea Plângeri.

Alte scrieri care vine în ajutorul perspectivei tradiționale sunt: Targumul (traducerea aramaică), care menționează cartea ca fiind a lui Ieremia, Peshitta (versiunea siriacă) care are titlul „Cartea Plângerilor profetului Ieremia“, precum și pasajele scrierilor rabinice despre *Plângeri* unde apare expresia „Ieremia a spus“.⁸

⁵ Harrelson, *op. cit.*, p.444.

⁶ Cu ocazia sărbătorii căderii zidurilor Ierusalimului, din ziua a 9-a a lunii Ab (aproximativ iulie/august), în comunitatea evreiască se citește Cartea Plângerilor împreună cu 2Cr. 35:25 și Zah. 7:3-5; 8:18. (Gerstenberger, *op cit.*, p.468.)

⁷ Otto Eissfeldt, *The Old Testament, An Introduction. The History of the formation of the Old Testament*, Basil Blackwell, Oxford, p.500; cf. George W. Anderson, *A Critical Introduction to The Old Testament*, Gerald Duckworth & Co. LTD, 1959, p.200.

⁸ Hillers, *op. cit.*, p. xx.

Această ipoteză mai este susținută și de către istoricul evreu alexandrin, Flaviu Josephus, în cartea sa *Antichități iudaice*, unde scrie „Prorocul Ieremia a compus cu această ocazie o cântare de jale păstrată până azi“ (Ant. X.5.1).⁹ El afirmă că Ieremia a compus patru poeme lamentative cu prilejul morții lui Ioșia, iar aceste poeme sunt cuprinse în Cartea Plângeri.¹⁰

În opoziție cu această interpretare, Hillers¹¹ afirmă că este incorect să vedem aici o greșeală a cronicarului, în sensul că el a intenționat să ne spună cine anume a scris Cartea Plângeri. Dimpotrivă, este mult mai corect să credem că informația lui este viabilă, dar cu mențiunea că ea nu face referire la autorul *Plângerilor*, ci la o altă colecție de cântece de jale unde se găsesc lamentațiile compuse de Ieremia și de alți poeți în memoria regelui Ioșia, colecție care nu a fost niciodată inclusă în canonul biblic.

Un alt argument în favoarea perspectivei tradiționale îl constituie faptul că profetul Ieremia este personajul care în mod evident și constant s-a plâns de ceva anume, și a plâns și pentru națiune și/sau pentru rege (cf. Ier. 4:19-31; 7:16; 9:1-2, 9; 10:19-25; 12:1-4; 14:7-14; 15:10-18).¹²

Folosind metoda comparației literare, Yoder¹³ a încercat să susțină perspectiva tradițională a paternității poeziei căutând puncte

⁹ Flaviu Josephus, *Antichități iudaice, Cărțile I-X. De la facerea lumii până la captivitatea Babiloneană*, trad. de Ioan Acsan, Editura Hasefer, București 2000, p.567.

¹⁰ Harrison, *op. cit.*, p.197.

¹¹ Hillers, *op. cit.*, p. xxi. Eissfeldt este de acord cu Hillers în ceea ce privește faptul că Ieremia a compus poezii de jale pentru Ioșia, însă nu este sigur dacă această carte de jale (על־הקִינֹת) – ‘*al-hakyinôth*) există concret. (Eissfeldt, *op. cit.*, p.505); cf. Childs (1979), *op. cit.*, p.592.

¹² Gerstenberger, *op. cit.*, p.468.

¹³ S. Calvin Yoder, *Poetry of the Old Testament*, Herald Press, Scottsdale, Pennsylvania, 1952, pp.404-5. De aceeași opinie este și Constable, care propune câteva texte comparabile între cele două cărți: Plâng. 1:2 cu Ier. 30:14; Plâng. 1:16; 2:11 cu Ier. 9:1, 18; Plâng. 2:20; 4:10 cu Ier. 19:9; și Plâng. 4:21 cu Ier. 49:12. Un alt argument adus de Constable în favoarea lui Ieremia este faptul că

comune între cele două cărți, *Ieremia* și *Plângeri*, de ordin tematic și lingvistic. El propune patru evidențe în favoarea profetului Ieremia: (1) Cartea Plângeri dezvăluie aceleași sentimente și emoții caracteristice Cărții Ieremia; (2) în ambele cărți necazul este generat de aceleași cauze: păcatul național; infidelitatea preoților și a profetilor, și încrederea în alianțe politice; (3) imaginile, ideile și expresiile sunt asemenea cu profețiile atribuite acestei scrieri: (a) fiica Sionului este descrisă ca rupând legământul printr-o infidelitate incurabilă, (b) lacrimile care curg din ochi, (c) teroarea din toate părțile, (d) unele apeluri de răzbunare din partea Dreptului Judecător, (e) dezvoltarea cauzată de bucuria națiunilor la distrugerea Ierusalimului; (4) folosirea unor termeni comuni ca: pelin, amărăciune, groapă, capcană, urmărire, vânatoare, termeni caracteristici Cărții Ieremia.

Deși argumentele prezentate în favoarea perspectivei tradiționale, care susțin paternitatea lui Ieremia, au fost de factură biblică (2Cr. 35:25), documentară (Talmud, Josephus) și stilistică (Yoder), în continuare vom căuta să le supunem criticii și analizei pentru a le verifica valabilitatea.

Critică la perspectiva tradițională

Mai întâi de toate, considerăm ca fiind bine venită o analiză comparativă a textelor din 2Cr. 35:25 și *Plângeri* pentru a vedea în ce măsură se poate vorbi despre o relație, o legătură intrinsecă între cele două manuscrise.

	2Cr. 35:25	Plângeri
Cadrul istoric	Moartea regelui Ioșia (609 î.d.Cr.)	Invazia armatei caldeene în teritoriile lui Iuda (587 î.d.Cr.)
Subiectul	Cântecele funerare în memoria defunctului.	Căderea și distrugerea Ierusalimului și a Templului
Scopul	Menționare existenței unei cărți de jale în	Evidențierea consecințelor păcatelor

profetul a fost martor ocular la evenimentele istorice descrise în poezie. (Constable, *op. cit.*, p.2.)

	memoria lui Ioșia	
Mesajul	Evidențierea deplângerii de către popor a regelui	Mai există o speranță, o șansă
Personaje	Ieremia, cântăreții și cântărețele	Domnul, Ierusalimul, Iuda, poetul, dușmanii
Cuvânte folosite pentru lamentație	קִינָה – de 2x	אִיכָה – de 4x בָּכָה – de 2x רָנַן – o dată

Tabelul 3.1 – Comparație între 2Cr. 35:25 și *Plângeri*

Privind tabelul se observă faptul că e imposibil să găsim vreun punct comun între cele două texte scripturistice din punct de vedere al cadrului istoric, al subiectului pe care îl tratează, al scopului, al mesajului și nici chiar din perspectiva personajelor sau al cuvintelor folosite pentru a descrie jalea. Aceasta se datorează faptului că pasajul din 2Cronici ne vorbește despre moartea regelui Ioșia (609 î.d.Cr) și atitudinea poporului la funerariile regelui defunct – compunerea unor cântece de jale –, pe când Cartea Plângeri are ca subiect cucerirea orașului-capitală Ierusalim și a țării lui Iuda de către Imperiul Babilonean în 587 î.d.Cr.

Alte argumente contrare unei relații intrinsece între cele două texte biblice – 2Cr. 35:25 și *Plângeri* – ar fi: 1) cronicarul, în expunerea lui, nu face nici o referire directă la Cartea Plângeri¹⁴; 2) cartea poetică nu face nici o remarcă cu privire la regele defunct Ioșia, ci, mai degrabă, o scurtă referire la regele Țidchia¹⁵ (cf. Plâng. 4:20)¹⁶; 3) în poezie ne este descrisă fuga și capturarea

¹⁴ Gottwald, “Lamentations” în Bucke, *op. cit.*, p.62.

¹⁵ Țidchia este în limba ebraică, iar Zedechia în limba greacă, din acest motiv numele regelui iudaic apare sub două denumiri.

¹⁶ cf. Re’Mi, “A Commentary on the Book of Lamentations” în Martin-Achard, *op. cit.*, p.81; cf. Gottwald, “Lamentations” în Bucke, *op. cit.*, p.62; cf. Hillers, *op. cit.*, p. xxi. Totuși, Hillers, în note pe cap. 1, când analizează expresia בְּמִדְרֵינָה שָׂרְתִי (sārāthî bamm^o dînōth) scrie că în funcție de cum traducem prepoziția „b” avem două interpretări: 1) dacă traducem prepoziția cu „peste” (*prințesă peste ținuturi*), atunci textul ar putea face referire la provinciile conduse de la Ierusalim din perioada regelui Ioșia – iar atunci acest verset ar face referire la perioada

regelui (Plâng. 4:19-20), pe când în *Cronici* autorul ne relatează faptul că regele Ioșia a fost rănit pe câmpul de luptă, răănă care îi va și cauza moartea, deci, regele nu a încercat niciodată să fugă dinaintea dușmanului sau să fi fost luat captiv; 4) poetul plânge după cetate, populație și regele Țidckia¹⁷, pe când în *Cronici* ni se vorbește despre existența unor cântece lamentative în memoria regelui Ioșia; 5) este cunoscut faptul că profetul Ieremia nu și-a manifestat niciodată admirația față de regele Țidchia în modul în care poetul și-o exprimă în Plâng. 4:20 „*Unsul DOMNULUI, suflarea vieții noastre, a fost capturat în gropile lor, el despre care spuneam: «Vom trăi la umbra lui printre neamuri!»*“,¹⁸ după cum nu și-a manifestat nici simpatia față de o alianță politică cu Egiptul (cf. 2:18; 37:5-10), ci dimpotrivă a fost împotrivă permanent¹⁹; 5)

dinainte de 609, dar nicidecum la evenimentele precedate morții lui Ioșia – și 2) dacă traducem prepoziția cu „printre“ (prințesă printre națiuni/ținuturi) ar face referire la statului de „mare“ a Regatului de Sud printre celelalte popoare vecine (Hiller, *op. cit.*, pp.5-6). cf. Gottwald (1959), *op. cit.*, p.376.

¹⁷ Gottwald (1985), *op. cit.*, p.544.

¹⁸ Re’Mi, “A Commentary on the Book of Lamentations”, în Martin-Achard, *op. cit.*, p.81. În 2Cr. 36:12 se menționează faptul că Țidchia „a făcut ce este rău înaintea DOMNULUI Dumnezeuului său și nu s-a smerit înaintea profetului Ieremia care vorbea din partea DOMNULUI“. Pe de altă parte, Cartea Ieremia descrie printre altele și pătimirile pe care profetul Domnului le-a îndurat din cauza regelui Țidchia. Gottwald se întreabă dacă profetul poate să fie atât de apropiat și de compătimitor încât să se identifice cu încrederea cetății în ajutorul străin și în facilitățile regelui [Plâng. 4: 16, 19] (Gottwald, “Lamentations” în Bucke, *op. cit.*, p.62). cf. Theodoret H. Robinson, *The Poetry of Old Testament*, Duckworth, London, 1947, p.206.

¹⁹ De exemplu, oracolul profetului din Ier. 37:7-8 „Așa vorbește DOMNUL, Dumnezeul lui Israel: «Spuneți regelui lui Iuda (Țidchia) care v-a trimis la Mine că armata lui Faraon, care ieșise din Egipt ca să vă vină în ajutor se întoarce înapoi în țara ei, în Egipt, iar caldeenii vor reveni și se vor lupta împotriva cetății acesteia, o vor captura și o vor arde în foc».“ nu se prea potrivește cu textul din Plâng. 4:17 „Mai mult, ochii noștri se sfârșeau, așteptând zadarnic ajutorul! Priveam spre un popor care nu ne-a salvat.“ Adică, nu putem să credem sau să acceptăm ideea că Ieremia, după ce a fost înștiințat de Domnul că babilonienii vor înfrânge armata egipteană, iar apoi vor captura și vor incendia Ierusalimul va scrie mai târziu că și-a pus speranțele în ajutorul și izbăvirea egipteană. Mai mult,

Ieremia nu este niciodată numit sau sugerat, chiar dacă unii teologi fac o paralelă între suferințele profetului și modul în care poetul se caracterizează în Plâng. 3, pe tot parcursul poeziei, dimpotrivă există în text argumente contrare acestei paternități²⁰.

În ceea ce privește perspectiva tradiției rabinice cu privire la paternitatea *Plângerilor*, Hillers²¹ o explică astfel: 1) în acele perioade istorice era ceva normal să se identifice paternitatea scrierilor sacre anonime, iar figura profetică proeminentă care a activat înainte și după căderea Ierusalimului a fost Ieremia, care era un candidat suficient de calificat, în special datorită cuvintelor lui înregistrate în Ieremia 9:1 (8:23 MT, LXX) „*O! de mi-ar fi capul plin cu apă, de mi-ar fi ochii un izvor de lacrimi, aș plânge zi și noapte pe morții fiicei poporului meu!*“; și 2) menționarea în 2Cr. 35:25 a unei culegeri de plângeri a profetului (la acest punct vezi supra contra-argumentele la relația dintre 2 *Cronici* și *Plângeri*).

În ceea ce privește metoda comparativă, propusă de Yoder și Constable, ca și argument în favoarea paternității cărții, poate fi benefică în situația în care această metodă este susținută și de alte dovezi plauzibile. Atunci când am folosit, doar, această metodă, ca și argument forte în descoperirea autorului, și în cazul altor cărți canonice, unde textul sacru menționează explicit numele scriitorul am putea ajunge la unele concluzii foarte „interesante“.

Deși Scriptura conține multe pasaje paralele (asemănătoare nu numai tematic, ci chiar și lingvistic, vezi de exemplu *Evanghelile Sinoptice*), am ales pentru discuție două texte profetice vechi-testamentare, datorită elementelor comune pe care le dețin: a) conțin oracole, b) prezintă genuri literar asemănătoare – poezie și c) profeți au fost contemporani.

profetul a plecat forțat, nu de bună voie, în Egipt – unde se presupune că a și murit –, după cucerirea iudeilor de către caldeeni (Ier. 43). cf. G.W. Anderson, *op. cit.*, p.202.

²⁰ Gottwald (1959), *op. cit.*, p.376; cf. Gottwald, “Lamentations” în Bucke, *op. cit.*, p.62.

²¹ Hillers, *op. cit.*, p. xx.

Comparând cartea profetului Mica cu cartea profetului Isaia, unde Scriptura menționează explicit autorul fiecărui oracol în parte (Is. 1:1 și Mica 1:1), vom descoperi multe asemănări. (1) Ambele cărți dezvăluie aceleași sentimente și emoții: durere, speranță; (2) tratează aceleași motive: judecata divină, păcatul poporului, exilulul, era mesianică, guvernarea Domnului, restaurarea poporului ales, îndurarea Domnului; (3) folosesc ilustrații și expresii aproape identice: a) fiecare carte începe printr-o formulă asemănătoare (Is. 1:2 și Mica 1:2); b) ieșirea Domnului din locuința Lui (Is. 26:21 și Mica 1:3); c) nedreptatea liderilor poporului (Is. 1:23 și Mica 3:11; Is. 10:1-2 și Mica 2:1-2); d) suferința poporului descrisă prin imaginea durerii femeii la naștere (Is. 13:8 și Mica 4:10); e) biruința lui Israel împotriva vrăjmașilor lui (Is. 41:14-15 și Mica 4:13); f) folosesc ca martori ai judecății divine natura; (4) folosesc termeni comuni ca: muntele Domnului (Sionului), conducere, smochin, viță-de-vie; (5) mai mult, există și un pasaj identic. În pofida acestor asemănări literare, nimeni nu afirmă că cele două cărți au un autor comun, dimpotrivă, i se oferă credibilitate textului sacru.

În continuare, dorim pentru început să aruncăm o privire asupra pasajului identic din cele două cărți profetice.

Isaia 2:3-4	Isaia 2:3-4	Mica 4:2-3	Mica 4:2-3
<p>² וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכֵן וְנִשְׁעָלָה אֶל־הַר־יְהוָה וְאֶל־בַּיִת אֱלֹהֵי יַעֲקֹב יִזְרְעוּ מִדְרָכָיו וְנִלְכְּהָ בְּאֶרְצוֹתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר־יְהוָה מִירוּשָׁלַם:</p> <p>³ וְשֹׁפֵט בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכָתְתוּ חֲרוֹמֹת לְאַתִּים וְחִיחֻחֵיהֶם</p>	<p>² <i>Popoarele</i> vor veni cu grămada și vor zice: «Să mergem, să ne suim la Muntele DOMNULUI, la Casa Dumnezeului lui Iacov! <i>El să ne învețe</i> Calea Lui și să mergem pe Cărarea Sa!» Din Sion va ieși Legea, iar Cuvântul DOMNULUI – din Ierusalim.</p> <p>³ El va judeca între <i>neamuri</i> și va alege dintre multe popoare. Ei își vor făuri din <i>săbii</i> pluguri și din <i>sulife</i> – cosoare. Nici o</p>	<p>² וְהָלְכוּ גּוֹיִם רַבִּים וְאָמְרוּ לָכֵן וְנִשְׁעָלָה אֶל־הַר־יְהוָה וְאֶל־בַּיִת אֱלֹהֵי יַעֲקֹב יִזְרְעוּ מִדְרָכָיו וְנִלְכְּהָ בְּאֶרְצוֹתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר־יְהוָה מִירוּשָׁלַם:</p> <p>³ וְשֹׁפֵט בֵּין עַמִּים רַבִּים וְהוֹכִיחַ לְגוֹיִם עַצְמִים עִדְרָחוֹק וְכָתְתוּ חֲרוֹמֵיהֶם לְאַתִּים וְחִיחֻחֵיהֶם</p>	<p>² <i>Neamurile</i> vor veni cu grămada și vor zice: «Să mergem, să ne suim la Muntele DOMNULUI, la Casa Dumnezeului lui Iacov! <i>El să ne învețe</i> Calea Lui și să mergem pe Cărarea Sa!» Din Sion va ieși Legea, iar Cuvântul DOMNULUI – din Ierusalim.</p> <p>³ El va judeca între <i>multe popoare</i> și va alege dintre <i>neamuri</i> puternice. Ei își vor făuri din <i>săbii</i> pluguri și din <i>sulife</i> – cosoare.</p>

לְמִזְמוֹרוֹת לְאַשָׁמָה נְגִי אֶל־נְגִי חָרָב וְלְאַיִל־מִדְּוָן עוֹד מִלְחָמָה:	națiune nu va mai ridica sabia împotriva altei națiuni și nu vor mai învăța războiul.	לְמִזְמוֹרוֹת לְאַשָׁמָה נְגִי אֶל־נְגִי חָרָב וְלְאַיִל־מִדְּוָן עוֹד מִלְחָמָה:	Nici o națiune nu va mai ridica sabia împotriva altei națiuni și nu vor mai învăța războiul.
--	--	--	--

Tabelul 3.2 – Comparație între *Isaia* și *Mica*

Observând cu atenție Tabelul 3.2 vom putea vedea că în proporție de peste 95% textul mican conține același vocabular cu textul isaian. Mai mult, este aproape identic, atât din punct de vedere literar cât și din punct de vedere gramatical. Diferențele dintre cele două texte sacre fiind minore, de exemplu unul folosește cuvântul *națiune*, iar celălalt cuvântul *popor*, sau unul folosește vocala *hoben-waw*, iar celălalt doar vocala *hoben*. Aceste detalii minore nu alterează cu nimic mesajul și/sau conținutul oracolului.

Prin urmare, în urma acestei descoperiri ce vom spune? Folosind doar metoda comparației literare a celor doi teologi, mai sus menționați, și omițând spre exemplu critica redacțională, vom putea ajunge la două interpretări posibile: 1) fie autorul oracolului din Cartea Mica nu este profetul însuși, ci poate chiar profetul Isaia, sau 2) cine pe cine a copiat, Isaia pe Mica sau Mica pe Isaia?! Ultima interpretare, dacă ar fi adevărată, atunci am avea de a face cu o altă problemă – plagiatul profetic în textul sacru, ceea ce nu credem că ar fi posibil.²²

Un alt argument împotriva sugestiei lui Yoder și Constable vine chiar de la propria lor metodă. În Cartea Plângeri, în ciuda

²² Deoarece obiectul lucrării noastre nu se ocupă în speță de cărțile *Isaia* și *Mica* nu vom oferi un răspus cu privire la această dilemă, dar pentru mai multe detalii poți vedea de exemplu lucrarea lui Brevard S. Childs, *Introduction to the Old Testament as Scripture*, Fortress Press, Philadelphia, 1979; eseul lui W. Robert McFadden, “Micah and the Problem of Continuities and Discontinuities in Prophecy” în William W. Hallo, James C. Moyer, Leo G. Perdue (eds.), *Scripture in Context II, More Essays on the Comparative Method*, Winona Lake, Indiana, Eisenbranus, 1983, pp.127-146; sau articolul lui E. H. Scheffler, “Micha 4:1-5: An Impasse in Exegesis?” în H. L. Bosman, F. E. Deist (eds.), *Old Testament Essays, Volume 3*, 1985, pp.46-61.

faptului că evenimentele, care au avut loc în Iuda și Ierusalim, s-au cauzat caldeenilor poetul nu îi menționează, ci îl menționează pe Edom ca un dușman arhetip al evreilor (Plâng. 4:21).²³ Pe când, Cartea Ieremia are o perspectivă contrară. Profetul anunță dezastrul care se va abate și asupra edomiților (cf. Ier. 49:17-22), dar nu-i va numi niciodată inamicii lui Iuda, care sunt fericiți de dezastrul abătut asupra iudeilor. Cât despre babilonienii, aceștia sunt descriși ca și vrăjmași ai lui Iuda (cf. 50:12-16).

Comparând cele două scrieri sacre, Hillers²⁴ aduce în discuție câteva pasaje din care reiese faptul că profetul Ieremia nu are cum să fie autorul acestei antologii lamentative. Pentru început, el compară textul Plâng. 4:17 „*Mai mult, ochii noștri se sfârșeau, așteptând zadarnic ajutorul!! Priveam spre un popor care nu ne-a salvat.*“, unde se vorbește despre ajutorul pe care poetul îl aștepta din partea aliaților, cu cel din Ier. 2:18 „*Și acum, ce cauți să te duci în Egipt, să bei apa Nilului? Ce cauți să te duci în Asiria, să bei apa râului?*“, unde profetul ceartă conducerea iudaică pentru că își caută salvarea la aliați și nu la Domnul. Mai mult, primul capitol din *Plângeri* este impregnat cu referiri la deziluzia pe care autorul o trăiește cu privire la aliații lui Iuda: a) amanții care nu o consolează (1:2b); b) prietenii care i-au devenit dușmani (1:2c); c) pasivitatea aliaților (1:7b, 17a), atitudine care la Ieremia nu se regăsește. Alte pasaje puse în opoziție sunt Plâng. 4:20 – *Unsul DOMNULUI, suflarea vieții noastre* – cu Ier. 37:17 – *Vei fi dat în mâinile împăratului Babilonului!* (vezi de asemenea și Ier. 34:21). Hillers se întrebă cum ar fi putut profetul să treacă de la un sentiment la altul, de la siguranța faptului că domnitorul va fi luat captiv de caldeeni la o încredere în victoria acestuia, uitând parcă ce a profetizat despre prizonieratul lui Țidchia? Ultimul text pe care Hillers îl aduce în discuție este Plâng. 4:19. El scrie că, în situația în care acest pasaj face referire la fuga regelui Țidchia, descrisă în 2Rg. 25:4-5,

²³ Heater, *op. cit.*, pp.307-8.

²⁴ Hillers, *op. cit.*, pp. xxi-xxii.

eveniment la care poetul se pare că a luat parte,²⁵ atunci Ieremia nu ar fi putut fi autorul acestui poem, deoarece în momentul acela era ținut în închisoare (Ier. 38:28).

Profesorul Robinson, la rândul său, aduce și el în discuție alte două texte antagonice: Plâng. 5:7 și Ier. 31:29-30. Dacă în *Plângeri* poetul afirmă că evenimentele la care ia parte sunt consecința păcatelor înaintașilor, „*Părinții noștri, care au păcătuțit, nu mai sunt, iar noi purtăm sancțiunile lor*“, în textul din *Ieremia*, profetul susține că nimeni nu va mai fi pedepsit pentru păcatele altuia, ci fiecare va fi pedepsit doar pentru nelegiuirile lui.²⁶

Tot împotriva paternității lui Ieremia vine și profesorul G.W. Anderson. El atrage atenția și asupra textelor din 1:21-22 și 3:59-66 unde poetul are o perspectivă politică total diferită față de profet. În 1:21-22 și în 3:59-66 autorul își exprimă dorința ca și caldeeni să „beneficieze“ de același tratament din partea Domnului ca și populația iudaică, pe când Ieremia își exprimă foarte des atitudinea sa pro-babilioneană.²⁷

În concluzie, metoda comparativă – din punct de vedere tematic și stilistic – oferă informații utile teologului sau cercetătorului biblist, însă nu întotdeauna suficiente pentru a ne arăta cine anume a scris o anumită carte din Scriptură. Afirmăm aceasta și pe baza faptul că este cunoscut și acceptat, în lumea teologică contemporană, existența unor scribi-redacționali, care au intervenit în textul sacru original, fie în ceea ce privește forma literară a unor pasaje, fie prin adăugarea unor noi informații, necesare pentru cititorul/auditorul contemporan cu scribul-redactor.²⁸

²⁵ Prin folosirea pronumelui personal – noi – în Plâng 4:19, poetul dă de înțeles că a fost martor ocular la evenimentul descris – fuga regelui (cf. Hillers, *op. cit.*, p.92; Robinson, *op. cit.*, pp.213-14).

²⁶ Robinson, *op. cit.*, p.206.

²⁷ G.W. Anderson, *op. cit.*, p.202.

²⁸ De exemplu, dese informații care apar în Cartea Deuteronom (cf. Deut. 1:2; 2:22-23) sau chiar în Cartea Genezei (cf. Gen. 10:11 unde se pomenește despre

1.2. *Perspectiva contemporană*

Argumentele descoperite de către cercetători în favoarea unei inexistențe relaționale între poezie și profet i-a determinat să caute cine se află în spatele acestei capodopere literare și spirituale, sau cum se exprimă profesorul Heater Jr. „combinația dintre inspirația divină și abilitatea artistică umană”²⁹. În pofida analizelor efectuate de teologii bibliști, comparând stilul poetic existent cu stilurile scriitorilor din perioada exilică și post-exilică, totuși părerile cu privire la autor sunt împărțite.

Langer³⁰ (1871) presupunea că autorul ar fi trebuit să fi fost un înalt demnitar sau un membru de la curtea regelui Ţidchia. Gottwald și Kraus afirmă că poezia este impregnată de un spirit profetic sau preoțesc, teorie susținută de evidențele cultico-profetice din Israelul antic existente în scrieri.³¹ Tot ei mai susțin, pe de altă parte, și faptul că poezia este opera unui singur autor, care trebuie să fi manifestat un viu interes în menținerea și păstrarea identității cultice evreiești – preot, profet sau laic.

Lanahan³² vede în vocea care dialoghează în poezie, și cu precădere vocea din cap. 3, ca fiind glasul unei *persoane* solitare, un veteran, care a îndurat greul războiului. El protestează că a fost condus într-o luptă pierdută de către ofițerul care dorea să fie învins, menționând suferințele îndurate de el pe tot parcursul acestui război: oboseala și foamea (3:2), prizonieratul și hoinăria în mijlocul obstacolelor (3:5). Această perspectivă nu neaga statutul social

Asiria, care ca și țară apare în perioada post-mozaică, undeva în perioada judecătorilor, și despre cetatea Ninive – ca cetatea cea mare –, care va deveni o metropolă în imperiului asirian).

²⁹ Heater, *op. cit.*, p.304.

³⁰ Re'Mi, “A Commentary on the Book of Lamentations”, pp.80-1.

³¹ Hillers, *op. cit.*, p. xxiii; cf. Bertil Albrektson, *Studies in the text and theology of the book of Lamentations*, CWK Gleerup, Lund, 1963, p.216.

³² William F. Lanahan, “The Speaking Voice in the Book of Lamentations”, *JBL*, 112/4, 1993, p.43.

presupus de către Gottwald și Kraus, ci mai degrabă ne conduce spre o datare a cărții în perioada exilului babilonian.

Gilbert Brunet³³, în articolul său „La Cinquième Lamentation“, susține faptul că primele patru poeme ar fi fost compuse de către un aristocrat, care s-a opus conducerii corupte. Datarea, propusă de el, în ceea ce privește scrierea poemelor este între căderea Ierusalimului în 586 î.d.Cr. și distugerea cetății de către Nebuzaradan, căpitanul găzdi imperiale. Cât privește pe autorul acestei capodopere, el îl identifică în persoana marele preot Seraia, care a fost executat de către împăratul babilonean la Ribla, după ce conducerea provizorie a lui Iuda a fost lichidată și Templul Domnului ars (cf. 2Rg. 25:18-21; Ier. 52:24-27). Profesorul Heater jr. aduce ca și contra argument, cel puțin pentru cap. 3, aspectul că mai degrabă profetul Ieremia a suferit cele descrise în acest poem decât unul din aristocrați (cf. Ier. 20:1-6).³⁴

Pe lângă cei care susțin unitatea cărți și existența unui singur scriitor, există și teologi care și-au asumat ideea cum că ar fi fost doi-trei, ba chiar și cinci poeți, tratând frecvent poemul al treilea ca

³³ Gilbert Brunet, „La Cinquième Lamentation“, *VT* 33/1986, pp.149-70, comentat de Heater în *op. cit.*, pp.308-9, n.15.

³⁴ Saebø scrie că mulți scolastici au căutat să identifice cine este „omul“ din Plâng. 3. Perspectiva tradițională l-a interpretat în persoana lui Ieremia (e.g. Wiesmann), deoarece este personajul biblic care a suferit cel mai mult (Ier. 8:23) și care în Confesiunile sale a făcut multe plângeri personale (e.g. Ier. 12:7-12; 15:10-18; 20:7-18). Profesorul Rudolph, deși nu este de acord cu varianta tradițională, totuși a făcut o identificare cu profetul, nu directă, ci într-o formă „ideală“, în sensul că Ieremia a devenit o „paradigmă“ a suferinței. Kraus, pe de altă parte, a văzut în „omul“ din cap. 3 un anonim, pe când Brandscheidt a propus că „omul“ nu este o figură istorică, ci „evlaviosul“ în general. În ultima vreme din ce în ce mai mulți teologi consideră că „omul“ din Plâng. 3 este o „figură reprezentativă“ și nu una concretă. [M. Saebø, “Who is ‘the Man’ in Lamentations 3? A Fresh Approach to the Interpretation of the Book of Lamentations” în A. Graeme Auld (ed.), *Understanding Poets and Prophets. Essays in Honour of George Wishart Anderson*, JSOTSupp. Series 152, Sheffield Academic Press, Sheffield, 1993, pp.298-9.]

fiind un clișeu al psalmilor mozaici din secolele al VI-lea sau al V-lea î.d.Cr.

Unul dintre primi teologi, care au susținut teoria că antologia lamentativă a avut mai mulți autori a fost H. von der Hardt³⁵ (1721). El a propus cinci poeți, câte unul pentru fiecare poem în parte, și anume: profetul Daniel, Șadrak, Meșak, Abed-Nego și, respectiv, regele Ioiachin. Pentru o astfel de ipoteză nu prea există argumente viabile. E drept că toți cinci erau în viață în timpul distrugerii și arderii Templului și Ierusalimul, dar nici unul nu a fost martor ocular la eveniment, deoarece în perioada respectivă erau deja în exil, în Babilon, pe când în cap. 4 scriitorul ne lasă de înțeles că a fost martor ocular la unele evenimente din aceea perioadă.

W. Rudolph consideră că primul capitol a fost scris în perioada primei cuceriri a orașului și a primei deportări din 597 î.d.Cr., iar în ceea ce privesc capp. 3 și 5 au fost compuse ceva mai târziu decât capp. 2 și 4. În opinia teologului Brevard Childs această teorie nu prea are suport.³⁶

Robinson³⁷ merge pe aceeași linie cu a lui von der Hardt, în ceea ce privește faptul că opera este o antologie formată din cinci poeme distincte și compuse de către autori diferiți în perioade istorice diferite. Deși nu identifică autorii poemelor, după cum a făcut-o predecesorul său german, totuși profesorul Robinson caută să dateze perioadele în care au fost compuse cele cinci poezi. Astfel, în opinia lui, capp. 2 și 4 par a fi scrise de același autor în perioada imediat următoare asediului, cap. 1 în perioada exilică (570-560 î.d.Cr.), cap. 5 undeva pe la finalul exilului, iar cap. 3 în perioada post-exilică.

Harrison, deși nu menționează explicit dacă este un singur autor sau mai mulți, precum nici numele lui/lor, după modul în care

³⁵ Dillard, *op. cit.*, p. 304; cf. Hillers, *op. cit.*, p. xix, n. 4.

³⁶ Childs (1979), *op. cit.*, p.593. cf. W. Rudolph, 'Der Text der Klagelieder', *ZAW* 56, 1983, pp.101-22.

³⁷ Robinson, *op. cit.*, pp.206, 214-15.

prezintă datarea fiecărui poem în parte se poate înțelege faptul că, în opina sa, cartea *Plângerilor* a fost compusă de mai mulți poeți. El scrie că poemele 1, 2 și 4 probabil au fost alcătuite în perioada asediului sau imediat după cucerirea orașului-capitală de același autor. Capitolul 5 vine de la comunitatea iudaică descurajată după căderea Ierusalimului și a exilului. Iar poemul al treilea, care este scris într-o formă de lamentație individuală, ar fi fost compus ultimul dintre cele cinci.³⁸

Este adevărat că există multe diferențe între cele cinci lamentații, în special contrastele dintre primul și al treilea cu al doilea și al patrulea, diversități care dau posibilitatea ca fiecare poezie să poată fi luată individual. Însă afinitățile lingvistice și ideologice sunt considerabile. Mai mult chiar, există câteva tipuri literare și imagini foarte asemănătoare, dar nu în întregime asimilate.³⁹

2. Concluzie

De-a lungul istoriei, Biserica a ținut foarte mult să atribuie aproape fiecare carte biblică unui profet, preot sau apostol, fie că a avut argumente sau nu, considerând că prin aceasta va aduce o și mai mare autoritate asupra cărții.⁴⁰ Însă în ultimele două secole critica istorică și literară a scos la lumină unele aspecte, care în trecut nu au fost nicidecum menționate sau discutate, în ceea ce privește paternitatea anumitor cărți biblice. Bunăoară, astăzi este cunoscut și acceptat faptul că autorul *Epistolei către Evrei* ar putea să nu fie apostolul Pavel⁴¹, dar acest lucru nu a cauzat excluderea

³⁸ Harrison, *op. cit.*, p.444; cf. 447.

³⁹ Gottwald, "Lamentations" în Bucke, *op. cit.*, p.62.

⁴⁰ De exemplu, cardinalul Cajetan ajunge la concluzia că dacă *Epistola către Evrei* nu este scrisă de către apostolul Pavel, atunci nu mai este evidentă nici canonicitatea ei (Cardinalul Cajetan parafrazat de pr. prof. univ. dr. Stelean Tofană, *Iisus Hristos Arhiereu Veșnic după Epistola către Evrei*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca 2000, p.34).

⁴¹ Pentru detalii mai amănunțite în ceea ce privește paternitatea *Epistolei către Evrei* vezi în română Tofană, *op. cit.*, pp.31-54, iar în engleză Lane, William L.,

cărții din canon și nici nu a fost desconsiderată datorită faptului că nu i se cunoaște autorul. Dimpotrivă, contestarea paternității pauline a făcut ca această epistolă să fie și mai importantă, atât din punct de vedere teologic, cât și din punct de vedere istoric. În situația în care nu apostolul Pavel este autorul *Epistolei către Evrei*, atunci am putea vorbi despre sau să avem de a face cu, în perioada bisericii primare, existența unui alt teolog de talia apostolului.

Una din noutățile care ne-au parvenit prin evaluarea textului biblic din perspectiva metodelor critico-istorice și critico-literare este punerea sub semnul întrebării a paternității Cărții Plângeri. Argumentul tradiției, susținut și de interpretările rabinice, cum că termenul קינה, din 2Cr. 35:25, se referă strict la *Plângeri* nu este valabil. Recunoaștem faptul că textul din Cronici ne vorbește despre existența unei antologii de poeme de jale, poeme dedicate – după cum însuși textul sacru afirmă – memoriei regelui Ioșia, dar care nu are nici o legătură cu evenimentele la care poetul face referire în lamentații. În concluzie, cronicarul nu face referire la autorul poemelor din *Plângeri*.

Afirmațiile unor teologi, că există descrieri emoționale, termeni, imagini și idei comune nu sunt argumente suficiente în favoarea asemănărilor stilistice. George Anderson⁴² susține că există diferențe stilistice între cele două cărți, iar una dintre ele este chiar acrostihul, care nu este întâlnit în oracolele lui Ieremia. Pe de altă parte, nu-i putem atribui paternitatea poeziei lui Ieremia în timp ce noi nu cunoaștem care este stilul literar al profetului însuși. A vorbi despre stilul literal al profetului pe baza Cărții Ieremia ar fi o eroare, deoarece nu știm în ce măsură Baruh – în calitate de scrib al

Word Biblical Commentary, Volume 47a: Hebrews 1-8, Word Books, Publisher, Dallas, Texas, 1998.

⁴² G.W. Anderson, *op. cit.*, p. 202; Hillers afirmă că elementele lingvistice, în special limbajul întrebunțat, și forma de acrostih întâlnite în Cartea Plângerilor au fost folosite ca și argumente împotriva paternității lui Ieremia (Hillers, *op. cit.*, p. xxii; vezi de asemenea și notele de subsol 18 și 19 cu privire la unii termeni folosiți în *Plângeri* și *Ieremia*).

profetului – și-a pus amprenta stilistică asupra operei, mai ales că textul biblic menționează faptul că manuscrisul original a fost tăia și apoi ars, iar după aceea a fost rescris de către Baruh (Ier. 36).⁴³

Cât privește identitatea poetului sau numărul celor care au scris este foarte greu de descifrat. În primul rând, pentru că nu ne putem baza argumentația doar pe asemănările stilistice sau literare, ori de viață dintre Plâng. 3 și *Ieremia*, cum face Yoder. În al doilea rând, nu avem nici o mărturie concludentă în text sau în Scriptură pe bază căreia să putem susține un autor sau altul, după cum face von der Hardt. Din acest motiv, chiar și bunul simț ne învață, să ne abținem de la orice speculație nefolositoare, oricât de mult am dori să cunoaștem numele poetului. În al treilea rând, unitatea stilistică a cărții nu întotdeauna este și argumentul forte în a arăta că o operă, o lucrare este compusă de un singur autor. Cel mai bun exemplu în acest caz este Ps. 119, care este compus în formă de acrostih la fel ca și cap. 3 din *Plângeri*, una din diferențele dintre cele două poeme constă în faptul că în Ps. 119 o strofă are opt linii, unde la începutul fiecărui vers se repetă aceeași literă din abecedrul ebraic, pe când în Plâng. 3 o strofă are trei linii care încep cu aceeași literă, și despre care se știe ca a fost scris de mai mulți autori în perioade diferite.

Din datele pe care le avem la ora aceasta este imposibil să susținem supoziția tradițională, cum că autorul Cărții Plângeri este profetul Ieremia, dar nici supoziția lui von der Hardt că ar fi profetul Daniel, regele Ioachin, Șadrak, Meșak și Abed-Nego. De altfel, teologii moderni, în afară de cei ce susțin poziția tradiției bisericești, nu caută să ofere nici un posibil autor, ci doar să susțină unu, doi, trei sau respectiv cinci poeți.

⁴³ Prin această afirmație nu punem la îndoială inspirația și canonicitatea Cărții lui Ieremia, precum nici asistența Duhului Sfânt la scrierea ei, cât ne întrebăm în ce măsură putem vorbi despre stilul lui Ieremia și în ce măsură putem vorbi despre stilul lui Baruh. Singurul lucru concret despre care am putea vorbi în Cartea Ieremia este rolul jucat de profetul însuși în calitate de mobil, de instrument al transiterii Cuvântului lui Dumnezeu poporului evreu.

Fiindu-ne foarte greu să determinăm dacă a fost o singură persoană sau mai multe care au creat această capodoperă literaro-spiritual, noi considerăm că soluția optimă, cu privire la aceste lamentații, este că ele au fost scrise și compilate de către una sau mai multe persoane care au avut acces și interes în cult, ca să administreze cu grijă atenuarea acestei situații – cucerirea Sionului și distrugerea Templului. Scriitorul(-ii) s-ar putea să fi fost profet, preot, guvernator sau o figură laică, care poate s-a(u) inspirat din Cartea Ieremia (vezi de exemplu, 4:19-31; 14:2-9; 31:15-20) sau/și Cartea Isaia (24-27)⁴⁴.

Indiferent care ar fi fost statul social deținut de autor(-i) – laic sau cleric – el (ei) a(u) dezvoltat în poem elemente *profetice, deuteronomistice și sapiențiale* pentru a radicaliza *subordonarea și neutralizarea Sionului, și a promisiunii regalității davidice*, precum și pentru a crea o bază *liturgico-pastorală* cu ajutorul căreia elementele dezvoltate să le exprime în cult.⁴⁵

În concluzie, nu autorul este pionul principal al poeziei cât scopul și mesajul ei, întrucât nu poetul în sine, ci cartea este canonică având în cele din urmă un caracter normativ și mărturisitor pentru poporul lui Dumnezeu.

⁴⁴ Gerstenberger (2001), *op. cit.*, p.468.

⁴⁵ Gottwald (1985), *op. cit.*, p.546.